

„Aký druh vzťahu môžete mať s niekým,
s kým nemáte spoločný jazyk?
Aké to asi musí byť,
vyrastať bez možnosti normálnej komunikácie so svojimi rodičmi,
bez možnosti rozprávať sa s nimi o škole, o láske, o Bohu?“

Marschark

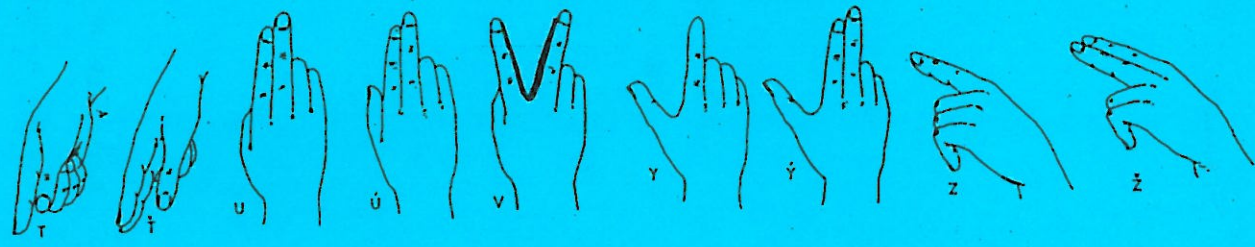
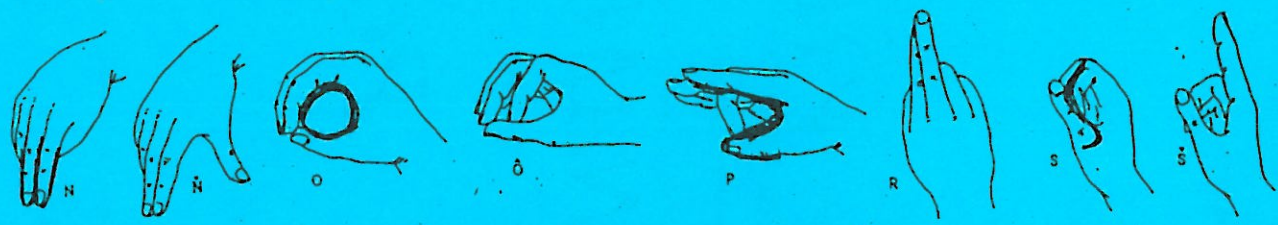
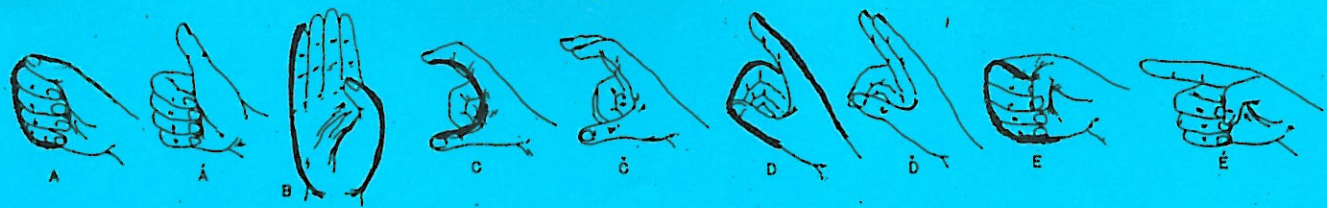
Materská škola internátna pre sluchovo postihnuté deti,
Hrdličkova 17, Bratislava

VIDIEŤ

NAMIESTO

POČUŤ

Spracovala: Mgr. KLAUDIA GUŠTAFÍKOVÁ
Bratislava, 2001

Ked' sa rodičia pýtajú
„Kedy a ako bude hovoriť moje dieťa?“,
mali by sa tiež pýtať
„Ako sa bude moje dieťa rozvíjať po
rozumovej a citovej stránke?“,
„Bude v živote šťastné?“,
„Bude úspešné?“ a
„Ako mu uľahčím jeho dorozumievanie?“

Carver

POSUNKOVÝ JAZYK NEPOČUJÚCICH

☞ Posunkový jazyk je starý ako ľudstvo samo. Prirodzené posunky a ich výhody poznáme všetci veľmi dobre. Posunkový jazyk nepočujúcich je prirodzeným jazykom. Nie je závislý na hovorovom jazyku. Predstava, že každé slovo v hovorovom jazyku je vždy zastúpené jedným posunkom nezodpovedá skutočnosti. Jeden posunok môže totiž zastúpiť jednu vetu a naopak jedno slovo môže byť vyjadrené viacerými posunkami.

☞ V každej zemi je iný posunkový jazyk. Existujú aj územné a sociálne nárečia. Význam posunkov je konvenčný, dohodnutý určitou skupinou ľudí.

☞ Posunkový jazyk patrí ku kultúre národa, treba ho chrániť a starať sa oň.

☞ Pre nepočujúcich je a ostane posunkový jazyk ich dôležitým komunikačným prostriedkom, ich myslením a duševným pokojom.

☞ Jednotlivé znaky sa priraďujú za sebou bez skloňovania a časovania, nerozlišuje dôsledne podstatné mená, slovesa, prídavné mená a príslovky. Z toho vyplýva, že počujúci ťažko porozumie konverzácii nepočujúcich. To však neznamená, že je to jazyk chudobný a malý.

☞ Napríklad americká Gallaudetova univerzita vzdeláva nepočujúcich študentov v americkej posunkovej reči, rektorom univerzity je nepočujúci.

☞ Posunkový jazyk má pre svojich používateľov tie isté funkcie, akú majú aj iné jazyky.

Posunkovým jazykom sa nielen dá rozprávať,
ale tiež modliť sa, hádať, ale aj s niekým flirtovať.

Môžeme ním spievať, recitovať poéziu,
ale aj vyučovať psychológiu a iné vedy.

☞ Veľa ľudí sa učí posunkový jazyk na kurzoch. Predovšetkým sú to rodičia nepočujúcich detí, učitelia a iní ľudia, ktorí sa stretávajú a pracujú s nepočujúcimi. V kurzoch sa však vyučuje posunkovaná slovenčina. Najlepší spôsob ako sa naučiť posunkový jazyk, je priamy, častý kontakt s ich používateľmi.

☞ Snažte sa preto stále zdokonaľovať svoj posunkový jazyk, čo sa vám podarí jednak v kurzoch, ale predovšetkým v spoločnosti nepočujúcich (v rodinách s nepočujúcimi, v kluboch a pod.).

POSUNKOVANÁ SLOVENČINA

☞ Je to umelý útvar, ktorý vznikol z iniciatívy počujúcich. Ide o doslovný preklad s dodržiavaním gramatiky hovoreného jazyka. Takúto podobu možno vidieť v školách a pri tlmočení televíznych relácií.

☞ Nepočujúci ju však medzi sebou nepoužívajú a väčšinou jej nerozumejú.

CVIČENIE PRE VÁS

Naučte sa posunky ÁNO a NIE. Potom sa postavte pred zrkadlo a pozerajte sa, ako sa pri vyjadrovaní súhlasu (ÁNO) a nesúhlasu (NIE) tvárite. Potom vyjadrujte ÁNO: spokojne, rozčúlene, prísne. To isté urobte, keď posunkujete NIE. Sami zistíte, že posunky sa líšia od seba v postoji celého tela, výrazu tváre.

PRSTOVÁ ABECEDA

Ide o hláskovanie, zobrazovanie hlások hovorenej reči pomocou rúk. Nepočujúci ju používajú tam, kde posunok pre slovo neexistuje (napr. pri menách), alebo k upresneniu pojmu.

Sú aj dvojručné abecedy, kde je písmeno znázorňované veľmi obrazne.

ÚLOHA PRE RODIČOV

Osvojte si základy posunkového jazyka, hlavne vy – rodičia a pokiaľ možno aj ďalší členovia rodiny. Používajte posunkový jazyk, aj keď si myslíte, že vám dieťa nerozumie. Zistíte, že to nie je pravda.

ZNALOSŤ POSUNOVÉHO JAZYKA NEBRZDÍ ROZVOJ HOVORENEJ REČI

Pre dieťa je dôležité z jeho vývojového hľadiska:

- ☞ aby sa v mozgu vytvorili potrebné spoje pre osvojenie prvého jazyka;
- ☞ nezáleží na tom, aký je to jazyk, hlavné je, aby ten jazyk bol vo vhodnú chvíľu k dispozícii a aby bol plne dostupný zmyslovému vnímaniu nepočujúceho dieťaťa;
- ☞ nepočujúce dieťa si nemôže osvojiť hovorený jazyk spontánne, normálne, iba odzieraním. Celodenné odzieranie vyčerpáva psychiku;
- ☞ spôsob výučby jazyka sa podstatne líši od prirodzeného, spontánneho osvojovania jazyka.
- ☞ ak sa u dieťaťa zamešká kritické obdobie pre osvojenie si prvých jazykových vzorcov, po uplynutí tejto vhodnej doby nie je možné zameškané vývojové obdobie plnohodnotne dobehnúť. Schopnosť osvojiť si syntax je už nenávratne zredukovaná. „Drezúrou“ možno neskôr dieťa prinútiť k imitácii jazyka, avšak predpoklady ku skutočnému vnútornému osvojeniu si daných vzorcov sú už obmedzené.
- ☞ Tento mimoriadne dôležitý fakt často nebýva dostatočne akceptovaný pri výchove u nepočujúcich deťoch. Neinformovaní rodičia nepočujúcemu dieťaťu často znemožnia prirodzený jazykový vývoj v mylnej nádeji, že keď dieťaťu zabránia zoznámiť sa s posunkovým jazykom, bude dieťa lepšie hovoriť. Rodičia netušia, že týmto vývin reči u svojho dieťaťa brzdia.

- ☞ Pokiaľ si má dieťa osvojiť nejaký jazykový systém, tak prvoradou podmienkou je dostupnosť modelu v určitom časovo obmedzenom vývojovom období.

„Prichádzajú k nám deti do poradne, keď už majú 7 rokov. Orálna metóda nebola úspešná a ja (ich) už nemôžem naučiť všetko, čo by som chcela...“ Vrávi mamička nepočujúceho syna, psychologička Dr. Pičmannová.

- ☞ Malé počujúce dieťa si v určitom vývojovom štádiu hovorí sebe samému nahlas, čo má robiť. Je to predstupeň vnútornej reči. Aj nepočujúce deti samé sebe hovoria, napr. „lvetka papat.“ alebo „lvetka pôjde domov.“
- ☞ Nácvik výslovnosti nie je zárukou osvojenia si jazyka.

*Na jazyku nie je podstatné to,
či je počuteľný, viditeľný alebo hmatateľný.*

OD POSUNKOV K PRVÝM SLOVÁM

- ☞ Dieťaťu sa má poskytnúť, čo najviac možností, aby si ono vybralo, čo mu najviac vyhovuje.
- ☞ Ak dieťaťu ponúknete, čo najviac možností, v určitom štádiu si samé vyberú; niektoré deti posunkujú a osvojujú si jazyk prostredníctvom písanej reči a niektoré deti, ktoré posunkujú, prejavujú väčší záujem o hovorenie. Ich reč je plynulejšia. Rozumejú tomu, čo hovoria.
- ☞ Niekedy som smutná z toho, že ja sama niektorým deťom nerozumiem. Nerozumiem čo hovoria, ani čo ukazujú. Nevedia ani posunkovať, ani hovoriť.

Vizuálne pohybové znaky sú pre nepočujúce dieťa dobre viditeľné. Preto sa dieťa môže naučiť posunkový jazyk spontánne, v správnom vývinovom období, a tiež prirodzeným spôsobom. Tak ako si osvojuje počujúce dieťa jazyk. Neskoršia výučba hovoreného jazyka to neohrozí.

POSUNKOVÝ JAZYK UMOŽŇUJE

1. Nepočujúcemu dieťaťu predškolského veku rozvíjať rečovú komunikáciu.

Použitie posunkového jazyka má za cieľ prekonať komunikačné a jazykové ochudobnenie, v ktorom sa nepočujúce deti počujúcich rodičov väčšinou ocitnú. Tento stav musí byť bezpodmienečne prekonaný, aby neprišlo k narušeniu osobnosti dieťaťa.

2. Rýchlejší vývin poznávacích procesov nepočujúceho dieťaťa predškolského veku.

Pri jednostrannej orálnej výchove sa často zamešká veľa príležitostí pre rozvoj myslenia a abstrakcie primeraných detskému veku. Komunikácia na základe hovorenej reči zaostáva ďaleko za duševnými schopnosťami a záujmami dieťaťa. Ak používa toto dieťa posunkový jazyk, môže jednotlivé situácie, potrebné pre jeho poznávací vývin, lepšie prijímať.

3. Rozvíjanie citového a sociálneho života.

„Ak sa rodičom podarí, aby sa dieťa pomocou posunkového jazyka mohlo zúčastniť komunikácie v rodine, potom to bude pre nepočujúce dieťa skutočná integrácia.“

4. Význam posunkového jazyka pre výučbu artikulácie.

„Výučba artikulácie a rozvíjanie reči môžu byť úspešné na základe komunikácie a interakcie, pri ktorej je hovorená reč nielen komunikačným prostriedkom ale súčasne je aj predmetom komunikácie.“

DOMÁCE POSUNKY NEŠKODIA

- ☞ V počujúcich rodinách si malé nepočujúce deti vytvárajú svoje posunky. Sú to prechodné detské posunky. Tie nevadia, pokiaľ plnia významovú a dorozumievaciu funkciu.
- ☞ V ideálnom prípade sa dieťa neskôr naučí posunkový jazyk veľmi rýchlo. Väčšinou v špeciálnej materskej škole od svojich nepočujúcich kamarátov. Výhodou je, ak sa tento jazyk naučia aj rodičia.
- ☞ Pomocou posunkov nadviažete s dieťaťom kontakt. Bude to jeho prvý jazyk. Neskôr, keď sa bude učiť druhý jazyk (hovorený), môžete mu cez posunky vysvetľovať pojmy a významy slov.
- ☞ Používanie domácich posunkov nie je zlé. Akákoľvek obojsmerná zrozumiteľná komunikácia je lepšia než žiadna. Najdôležitejšia skutočnosť je tá, že rodičia sú ochotní pre dieťa niečo urobiť a dieťa cíti, že ho nenechávajú samého, bez pomoci.